

Na jejím počátku proto nejprve zkoumá existující základní myšlenkové směry „zelených“, aby se pokusil identifikovat potenciální zdroje extremistických postojů. Ty spatřuje v ekocentrismu, hlubinné ekologii, biocentrismu a zoocentrismu. Je si ovšem vědom, že se jedná pouze o odhalení případných možných ideových zdrojů extremismu, ne tak o důkazy jeho přítomnosti. Sám Binka pak extremismus charakterizuje prostřednictvím dvou markantních rysů – agresivního dogmatismu a radikálnosti bez argumentace. Uvedené ideové zdroje a jevové charakteristiky následně kombinuje při určení „zeleného“ radikalismu a extremismu a toto kritérium mu pak slouží při vyhledávání kandidátů v rámci českého prostředí. Po patřičném prozkoumání reálně přítomné skály více či méně aktivních našich hnutí dospívá ke zjištění, že za adepty na zařazení mezi radikální hnutí lze u nás považovat pouze hnutí Duha a Nesehnutí.

Další krok Binkovy analýzy se proto zaměřuje na hlubší prozkoumání charakteristik těchto dvou hnutí. Díky pečlivě promyšlené metodice tohoto průzkumu se Binkovi zdařilo podat velmi hutnou a patřičně podloženou charakteristiku vnitřního vývoje, ideové báze i sebereflexe hnutí Duha i hnutí Nesehnutí. Autor zde využil jak textovou analýzu, tak dotazníkový průzkum i srovnání s hnutím stojícím mimo rámec environmentálních témat. Po vyhodnocení získaných výsledků byl nucen konstatovat, že ani Duha, ani Nesehnutí v současné době nepatří k extremistickým ani radikálním ekologickým skupinám. A že tedy tato závažná obvinění nejsou pravdivá a slouží pouze k ideologickým diskreditačním účelům (nebo jsou důsledkem zcela zásadní neinformovanosti reprezentantů požívajících přítom statutu autorit).

Binkova práce ovšem není stejně nekvalifikovanou obhajobou uvedených hnutí, ale je založena na solidně odvedené průzkumné práci. Nabízí zcela konkrétní odpovědi na přesně cílené otázky. Představuje proto nesporně důležitý vklad nejen do samotné teoretické diskuse, ale i do budování naší politické kultury.

P. JEMELKA

* Masarykova univerzita, Brno 2008, 250 s.

Lépe jedenkrát viděti než desetkrát slyšeti – vizualizace jako teoretický problém *

Zijeme v době informační exploze, která se opírá o masivní využití zpráv, údajů a dat jako neodmyslitelné podmínky rozvoje. Jejich silící příval ve stále větší míře používá nonverbální formy komunikace cestou různých symbolů a znaků s cílem konkretizovat, doplňovat, komprimovat a zvyrazňovat verbální informace. Přitom si zejména pedagogové stále silněji uvědomují, že osvědčené výukové strategie akcentující význam vnímání, paměti a logického myšlení jsou konfrontovány s prudkým rozvojem poznatků a informací, vyžadující význam produktivního, hodnotícího a tvořivého myšlení. Vědní obory tak rozšiřují sféru svého zájmu a využívají intenzivněji poznatků hraničních vědních disciplín a pomocných vědních oborů.

Recenzovaná odborná kniha docenta Vladimíra Spousty se zaměřuje na aktuální téma zpřehlednit a zpřístupnit ty pedagogické problémy, které tvoří základní teoretickou a terminologickou výstavu pedagogických věd. Činí tak cestou prezentace souboru vizuálních pomůcek ve formě schémat, grafů a tabulek s teoreticky poučným teoretickým úvodem o významu a podstatě vizualizace. Práce je součástí třídílné monografie Vizualizace ekologických problémů. V teoretické části nazvané Vizualizace jako teoretický problém se Vladimír Spousta zaměřuje na rozpracování výchozí myšlenky: „Úroveň vzdělanosti určuje především schopnost informace získané z informačních pramenů zpracovat, tzn. vyhledat, roztrždit a uvést do souvislosti s jinými poznatky daného systému, a zvláště pak schopnost nové a utříděné informace promyšlet ve vztazích k jiným poznatkům a uvádět je do širších, interdisciplinárních souvislostí.“ (s. 25) Tím jasně deklaruje mnohdy opomíjený fakt, že neexistuje přímá úměrnost mezi úrovní vzdělanosti a množstvím informací: pouhá registrace informací bez vyznačení a pochopení vzájemných vztahů pozbývá vzdělávací a didaktickou hodnotu, a ztrácí tím na smyslnosti. V kontextu exploze vizualizace v na-

šem kulturním prostoru Spousta akcentuje koncept produktivního vnímání, přeformulovaný autorskou licencí na vizuální myšlení ve smyslu schopnosti vytvářet ve vědomí nové vizuální vjemy a představy a jejich pomocí analyzovat a řešit různé problémové situace. Postupně přehledně terminologicky precizuje jednotlivé typy vizuálií. Tím si vytváří dobré teoretické předpolí pro hodnocení jejich gnozeologické hodnoty a poté prezentuje výčet psychologických funkcí vizuálií: stimulační, aktivizační, koncentrační, kognitivně-regulační, imaginativní, syntetizující, fixační, kreativizační a regenerační.

K sociologickým aspektům vizualizace přistupuje s tezí, že vizuálie jsou důležitým signifikantním ukazatelem společenského dění a aktuálního stavu společnosti. S tím nelze než souhlasit, přinejmenším z pohledu socializačních účinků. Z hlediska sociologického pak vizuálie podle Spousty plní funkce komunikační, orientační, regulační, humanizační, civilizační, selektivní, expresivní, identifikační, hodnotící, propagační a deklarativní. I zde je možné konstatovat, že uvedený výčet plně reflektuje fakt, že vizuálie jsou významným dílčím činitelem odrážejícím kulturní a estetické kvality přírodního a sociálního prostředí.

Starořímská moudrost „Dobře učí ten, kdo dobře člení“ je trefně voleným úvodním mottem kapitoly „Vizualizace jako pedagogický fenomén“. I zde jsou přehledně nastíněny relevantní (pedagogické a didaktické) hodnoty a funkce vizuálií: poznávací, vzdělávací, výchovné, transformující, explikativní, systematizační, informační, interpretační, akcelerační, rekapitulační, petrifikační, verifikační, demonstrativní, instruktivní, regulativní, facilitační, estetické. Přitom autor správně upozorňuje i na možná didaktická rizika schematické vizualizace, ke kterým přičítá zejména nadměrnou názornost brzdící rozvoj abstraktního myšlení, fixování mylných představ v důsledku chybně voleného vizuálního prostředku, odvádění pozornosti od práce s verbálním textem. Krátce: je třeba varovat před moderním analfabetismem tvořícím bariéru schopnosti vnímat svět v úplnosti a v širších souvislostech. Pro školu a učitele tak vyplývá nutnost ve zvýšené míře kultivovat žákovy dovednosti i cestou samostatného vytváření symbolických grafických zobrazení.

Bohatě tematicky členěný text se nevyhýbá ani náročné tematice kritérií výběru vizuálií v učebním procesu. V závěru teoretické části práce dovádí zkušený pedagog Vladimír Spousta skutečnost, že vizuální vnímání se stává nejrozšířenějším zdrojem interakce s prostředím, až do trpkého konstatování: „S lítostí však konstatujeme, že současná škola příliš neoplývá učiteli, kteří by tento druh vizualizačních prostředků systematicky využívali a k jejich vytváření své žáky provokovali.“ (s. 76) Druhá část je věnována vizualizaci konkrétních pedagogických problémů formou prezentace schémat, grafů a tabulek – rovným dílem z dílny autora, z prací oslovených odborníků a jednou třetinou z pera ostatních autorů.

Docent Vladimír Spousta vydává svoji další monografii na prahu vstupu do deváté dekády svého badatelsky nesmírně plodného života. S obdivuhodnou precizností a svěží čtivostí textu nás znovu přesvědčuje o nekompromisní snaze postihnout zkoumanou problematiku cestou respektu k řádu, promyšlené systematizaci a důrazu na přehlednost. Věcnost, budovaná na terminologicky přesných formulacích je umocňována důrazem na příčinné souvislosti a vedena snahou o mnohostrannou didaktickou využitelnost. Praktický význam této v naší vědecké produkce zcela jedinečné práce je posilován bravurním zvládnutím snahy o všestranné uchopení vizualizace z různých úhlů pohledu, zejména z praktické perspektivy gnozeologické, psychologické, sociologické a pedagogické.

ALES SEKOT

* Vladimír Spousta. 2010. Vizualizace vybraných problémů hraničních pedagogických disciplín. Brno: Masarykova univerzita. 195 s.

Jedinečné výzkumné výstupy edukace romských žáků*

Odborný zájem kolektivu pracovníků katedry sociální pedagogiky MU se dlouhodobě zaměřuje na poznání, pochopení a vysvětlení procesu edukace romských žáků. Že jde o od-